

Procesplan voor het vinden van een oplossing voor riool, water en klimaatadaptie

Met de Aanpak Buitenruimte Agniesebuurt werken we in een 'wijkcommunity' aan een gedeelde ambitie:

Een buurt waar het nu en in de toekomst prettig wonen, werken en verblijven is. Waar de riolering en het grond- en hemelwaterbeheersysteem naar behoren functioneren en de openbare ruimte (boven- en ondergronds) en private ruimte goed zijn ingericht. Waar de inrichting past bij de behoeftes van buurtbewoners en gebruikers en er door de inrichting zo min mogelijk overlast van de gevolgen van de klimaatverandering is en van de gekozen oplossingen.

Aanleiding

Najaar 2018 bleek het proces rondom het plan van gemeente Rotterdam en HHSK voor de aanpak van de buitenruimte Agniesebuurt, inclusief riolvervanging en klimaatadaptieve maatregelen, te stagneren. Er waren veel zorgen en vragen bij belanghebbenden, waardoor er te weinig draagvlak was voor het voorliggende plan. In december 2017 en januari 2018 hebben gemeente Rotterdam, de gebiedscommissie Noord, HHSK, Havensteder en bewoners afgesproken het oude plan ter zijde te schuiven en is een voorstel voor een nieuwe proces¹ besproken. Alle partijen hebben daar toen mee ingestemd.

In het nieuwe proces staat de wijkcommunity centraal. De wijkcommunity bestaat uit alle belanghebbenden. Zij werken met elkaar stap voor stap aan een nieuw plan voor de Aanpak Buitenruimte Agniesebuurt, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. In maart is een eerste kennisbijeenkomst gehouden waarbij alle belanghebbenden belangrijke kennis over water, riool en klimaatadaptie tot zich konden nemen. Vervolgens is met een doorsnee deelnemers uit de wijkcommunity gebrainstormd over het vervolgproces. Volq heeft de uitkomsten van deze brainstorm vastgelegd in dit plan en dat weer teruggelegd bij/besproken met de betrokkenen van de brainstorm (en zij met hun achterban). Op enkele punten heeft dit geleid tot aanscherping. Dit plan vormt de basis voor het vervolgproces. Mocht de wijkcommunity tijdens het proces constateren dat een aanscherping nodig is, dan is dat uiteraard altijd mogelijk. Volq adviseert over en begeleidt het omgevingsproces en monitort of we met de stappen die we zetten blijven handelen in de lijn van het proces dat in januari 2018 met elkaar is vastgesteld.

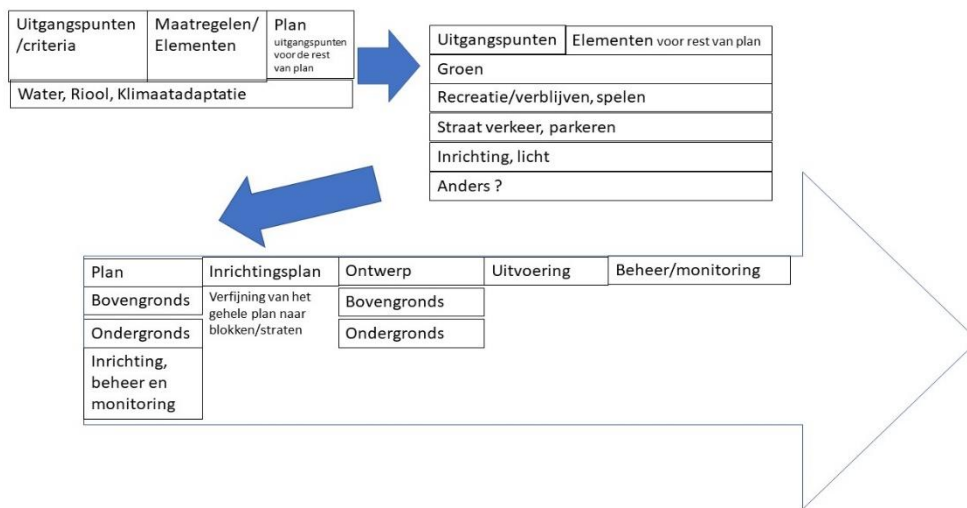
Water, klimaatadaptatie en riool

We werken aan een integraal plan voor de buitenruimte. Een belangrijk issue daarbij is hoe je omgaat met de (verwachte) overlast die samenhangt met de klimaatverandering, zoals hitte, water en droogte. We zoeken naar mogelijke ondergrondse en bovengrondse oplossingen om de negatieve gevolgen van klimaatverandering zo veel mogelijk tegen te gaan en mogelijke kansen te benutten. Hoewel de verschillende doelstellingen van het proces hun eigen oplossingen kennen, hebben de oplossingen voor klimaatverandering een relatie met de vervanging van het riool en inrichting van de bovengrond en ondergrond. De bedachte oplossingen vinden allemaal een plek in het integrale ontwerp, waarin we ook kijken naar andere aspecten van een prettige buitenruimte. In deze notitie werken we uit hoe het proces eruit ziet om te komen tot een waterhuishoudkundig plan en ontwerp van de buitenruimte. We zoomen daarbij in op het eerste deel van de planvorming.

¹ Vastgelegd in het omgevingsbeeld en de participatiestrategie van januari 2018

Planvorming – waterhuishoudkundig plan

Omdat we verwachten dat de onderwerpen water, klimaatadaptatie en riool belangrijke uitgangspunten meegeven aan de rest van het ontwerp, willen we deze onderwerpen als eerste in samenhang oppakken. We verwachten daarbij dat de samenstelling van de groep bewoners in het latere deel van de planvorming (over de inrichting van de buitenruimte) breder is dan de betrokkenheid bij water en ondergrondse infra. Het planvormingsproces ziet er dan als volgt uit:

Expertisetafel water en klimaatadaptatie Agniesebuurt

Om tot een waterhuishoudkundig plan met te komen, richten we een 'expertisetafel water' in. Aan deze tafel zitten inhoudelijke experts en een vertegenwoordiging van stakeholders. Zij bedenken oplossingsmogelijkheden/maatregelenpakketten waarmee we de gedeelde ambitie kunnen realiseren en toetsen die aan de criteria die de belanghebbenden met elkaar hebben opgesteld. Tenslotte voeren zij met de voorlopig gekozen oplossingen een 'stresstest' uit.

De belanghebbenden die niet aan de expertisetafel plaatsnemen, worden (communicatief) stap voor stap meegenomen in het proces en betrokken bij de criteria en de uiteindelijke toetsing.

Stappen

Het proces bestaat uit de volgende stappen:

1. Voorbereiding

We spreken het proces door met sleutelfiguren bij gemeente en andere stakeholders. Daarbij bespreken we in ieder geval:

- Welke kennis hebben we hierbij nodig en wat is er al?
- Hoe zorgen we ervoor dat de criteria die we ophalen van waarde zijn voor de expertisetafel, waar moeten we op doorvragen (vooral bij experts)?
- Hoe geven we proces vorm bij jullie groep/organisatie?

- Welke voorbereidende stappen kunnen we vast zetten (documentatie voorbereiden, informatie opvragen, mensen aanhaken, data inplannen)?
- Afspraken over het organiseren van de expertisetafel en het meenemen van de wijkcommunity.

2. Criteria ophalen

Wij werken allemaal aan hetzelfde gemeenschappelijke doel en belang²: *een buurt waar het nu en in de toekomst prettig wonen, werken en verblijven is. Waar de riolering en het grond- en hemelwaterbeheersysteem naar behoren functioneren en de openbare ruimte (boven- en ondergronds) en private ruimte goed zijn ingericht. Waar de inrichting past bij de behoeftes van buurtbewoners en gebruikers en er door de inrichting zo min mogelijk overlast van de gevolgen van de klimaatverandering is en van de gekozen oplossingen.*

Binnen dit doel zijn wel verschillende belanghebbenden, die hun eigen belang bewaken. Die belangen vertalen we naar criteria. Oplossingsvarianten worden getoetst aan deze criteria..

We halen de criteria op bij de verschillende belanghebbenden en aan het einde combineert Volq deze tot 1 set (concept)criteria. :

- Gemeente – obv documenten en werksessie/interview
- Wijkraad – behartigt de belangen van de hele wijk - werksessie
- Bewoners – obv documenten Droge Voeten en een kleine sessie met een aantal actief betrokken bewoners
- Havensteder – interview
- HHSK – interview

3. Criteria vaststellen

We organiseren een sessie waarin Volq alle opgehaalde criteria gethematiseerd presenteert aan de wijkcommunity. In deze brede bijeenkomst gaan we in gesprek om te komen tot een set van duidelijke criteria. Allereerst nemen we kort de criteria door waar alle partijen het met elkaar over eens zijn. Daarna gaan we in gesprek over de criteria waarover nog geen overeenstemming is. De onafhankelijke supervisor sluit hierbij aan, zodat deze een beeld heeft van wat er besproken en afgesproken is en de vraag aan de expertisetafel scherp is. Ook kan de onafhankelijk supervisor eventueel adviseren over criteria die ook relevant zijn om mee te nemen. Mocht er later in proces - op basis van voortschrijdend inzicht - consensus zijn over het toevoegen of aanpassen van bepaalde criteria, dan kan die aanpassing gedaan worden.

Planning: begin juli

² Vastgesteld in januari 2018 met het omgevingsbeeld en participatiestrategie

4. Oplossingsmogelijkheden en scenario's

De expertisetafel water brengt de bestaande situatie in kaart, projecteert hierop de verwachte (klimaat) verandering en bedenkt met elkaar oplossingsmogelijkheden binnen de vastgestelde criteria.

Experts

Het is van belang dat hier in ieder geval experts aanschuiven op gebied van:

- Riolering - Kees Bos, gemeente Rotterdam
- Geohydroloog – Ella van der Hout, gemeente Rotterdam
- Klimaat(adaptatie) in binnenstedelijk gebied – André Rodenburg, gemeente Rotterdam
- Gebiedskennis over de Agniesebuurt – Jasper Overbeeke, gemeente Rotterdam
- Funderingen – Jan van Dalen, gemeente Rotterdam
- Ervarings- en gebiedskundigen – vertegenwoordiging van bewoners (1 à 2 vaste personen die de materie goed kunnen volgen)
- Eventuele andere experts waarvan de expertisetafel vindt dat ze nodig zijn
- Een vertegenwoordiging van Havensteder en de wijkraad kan aanschuiven bij de gezamenlijke sessies. Liefst 1 à 2 personen per organisatie. Het is wenselijk dat dat vaste personen zijn die de materie goed kunnen volgen.

HHSK neemt voorsnog niet structureel deel aan de experttafel en kan 'op afstand' meelesen en/of adviseren.

Organisatie

Een onafhankelijk inhoudelijk expert, de supervisor, sluit aan om te reflecteren, sparren, uitdagen, toetsen en ervaring/voorbeelden/oplossingen in te brengen ter inspiratie of referentie. Deze persoon treedt out of the box en discussieert positief kritisch met de leden van de experttafel om te komen tot de juiste onderzoeken, scenario's en afwegingen voor het watertechnische ontwerp van de Aanpak Buitenruimte Agniesebuurt. De supervisor is betrokken vanaf het moment dat de WCA de criteria voor het watertechnische ontwerp bespreekt en vaststelt.

Daarnaast is er ondersteuning (vanuit gemeente) op gebied van reserveringen, uitnodigen en verslaglegging (procesondersteuner) en op gebied van communicatie en participatie / procesbegeleiding (Volq).

Communicatie

De stappen die de expertisetafel zet, worden gecommuniceerd richting de wijkcommunity en de informatie/uitkomsten worden transparant gedeeld (tenzij dat om dringende privacy redenen niet mogelijk is). Afhankelijk van de aard van de informatie kan dat digitaal of in een bijpraatsessie. Volq helpt dit vorm en inhoud te geven.

Kennis

Er is heel veel kennis aanwezig die gebruikt kan worden. Oude plannen, onderzoeken, inventarisaties, beheerdersoordelen, aanwezige assets, de second opinion op het oude plan, informatie van de

peilbuizen, hoogtekaarten, kortom 'wat is er in het verleden gedaan om welke redenen', 'welke problemen zijn we de afgelopen tientallen jaren tegengekomen' en 'wat is de huidige situatie'. Mogelijk zijn er bij het beoordelen van oplossingsrichtingen extra onderzoeken nodig. Dat kan de expertisetafel bepalen.

Criteria

De expertisetafel toetst vervolgens de mogelijke oplossings/maatregelenpakketten aan de criteria en voert een stresstest uit op de voorkeursvarianten. De schaal van toetsing van de criteria moeten we zo concreet mogelijk en vergelijkbaar maken. (opdracht aan expertisetafel tijdens de sessie over de criteria).

5. Keuze maken in oplossingsmogelijkheden/maatregelenpakketten

De uitkomsten van de expertisetafel worden gepresenteerd aan de wijkcommunity. Het idee is dat we daar de oplossingspakketten/scenario's presenteren en aangeven hoe zij scoren op de verschillende criteria. Ook worden de uitkomsten van de stresstest getoond (wat gebeurt er in de wijk in dit scenario bij verschillende klimaatscenario's).

We werken er naartoe dat we een duidelijk winnend oplossingspakket vinden. Maar het is ook denkbaar dat er criteria zijn die minder goed scoren. We kunnen dan voor het vervolgproces de opdracht meegeven om mitigerende maatregelen te zoeken daarvoor. Deze mitigerende maatregelen en de dekking van de kosten daarvan, worden in de wijkcommunity besproken.

6. Plan

Na deze stap kunnen we de uitkomsten in een waterhuishoudkundig plan uitwerken. Dit plan bevat uitgangspunten voor het integrale plan (hoeveel meer groen, waterberging, ruimte voor ondergrondse oplossingen, etc.) en geeft ook handreikingen voor ontwerp, beheer en monitoring.

Doorlooptijd

De doorlooptijd van stap 4, 5 en 6 is vooraf nog niet exact aan te geven. Het is vooral afhankelijk van de vraag of er genoeg kennis aanwezig is, of er aanvullend onderzoek nodig is bij stap 4 en of we snel tot een gedragen keuze komen in oplossingspakketten bij stap 5. We streven ernaar om stappen 1 tot en met 6 in het najaar af te ronden.

Besluitvorming

Het plan en de maatregelenpakketten zullen hoogstwaarschijnlijk elementen bevatten die voor alle belanghebbende partijen in de wijkcommunity effect hebben. We streven naar commitment van alle partijen. We gaan ervan uit dat de partijen die aan tafel zitten 'mandaat' hebben om afspraken te maken of duidelijk aangeven wanneer zij nog een besluitvormingsproces binnen de eigen organisatie/achterban moeten afwachten. Bij de gemeente kan de manager gebied Noord van Stadsbeheer, Michiel Ottevanger, als ambtelijk opdrachtgever afspraken maken over zaken die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen, wanneer nodig doet hij dit via de bestuurlijk opdrachtgever of het college van B&W.

Vervolgproces

Planvorming – ontwerp buitenruimte

Op het moment dat het plan voor klimaatadaptatie, riool en omgaan met water klaar is, kunnen we werken aan het ontwerp van de buitenruimte. Mogelijk blijkt in het proces dat het goed mogelijk is bepaalde stappen daarin al parallel op te pakken. In dat geval zullen we dat zeker doen om tijdswinst te boeken. De vervolgstappen zien er globaal als volgt uit:

7. Uitgangspunten en elementen voor de rest van de planvorming

We bepalen voor de andere onderdelen in de openbare buitenruimte criteria met elkaar en vertalen dit naar elementen voor het buitenruimte ontwerp (raamwerk). Hierbij worden de uitgangspunten van water, riool en klimaatadaptatie meegenomen. In deze stap moet onder meer bepaald worden welke delen van de Agniesebuurt in aanmerking komen voor onderhoud+ (onderhoud met quick wins, grotendeels behoud van de huidige profilering van de straat) en welke voor een inrichtingsplan (herinrichting met functionele wijzigingen).

8. Integraal plan

De uitkomsten voegen we samen in een integraal plan. In het plan staat ook de fasering beschreven en wordt beschreven hoe de monitoring verloopt.

9. Ontwerpen

Op basis van het raamwerk met uitgangspunten kan het ontwerp van de bovengrond starten. Afhankelijk van de procedure (onderhoud+ of inrichtingsplan) wordt de bewoners de gelegenheid geboden hun input en/of reactie te geven op de concepten.

Projectaanpak

Vanaf het moment dat de (deel)ontwerpen afgerond zijn, kunnen de deelprojecten weer worden opgestart. Dit start met de voorbereiding (engineering, onderzoeken, aanbesteding, etc.), gevolgd door de uitvoering, overdracht, beheer en nazorg. Het is nu nog niet duidelijk of dezelfde fasering gebruikt wordt als in het vorige plan.

Tijdens het hierboven beschreven proces worden afspraken gemaakt over de monitoring van de gekozen en doorgevoerde oplossingen en hoe de belanghebbenden omgaan met de resultaten van deze monitoring.

Planvorming Aanpak Buitenruimte Agniesebuurt (primair proces)			
apr - juni 2018	Criteria ophalen bij alle groepen stakeholders voor waterhuishoudkundig plan		
juni 2018	Bespreken en vaststellen criteria in openbare bijeenkomst		
juni 2018	Opdracht aan Expertisetafel voor scenarioverkenning		
juni - sept 2018	Scenarioverkenning, onderzoek, shortlist oplossingen		
september 2018	Bespreken en kiezen oplossingsrichting(en) in openbare bijeenkomst	→ Raamwerk met uitgangspunten voor overige ontwerpogave (bovengronds)	sept - dec 2018
sept - okt 2018	Opstellen waterhuishoudkundig plan	Integraal plan	dec 2018 e.v.
		Ontwerpen deelgebieden / deelprojecten (fasering, schakering ntb) (Deelproces binnentuin Franciscustuin (Havensteder/gemeente)) (Herstart schetssessies Vijverhofstraat) (Herstart quickwins Vrouw Jannestraat) (Start quickwins Banierstraat)	